

13 FEBRUARI

1885

föddes Bess Truman, gift med USA:s president Harry S Truman och USA:s första dam 1945-1953. Hon hade liksom maken en enkel uppväxt och de två hade träffats redan i sön-dagsskolan. De gifte sig 1919. Hon gillade aldrig uppmärksamheten som presidentfru och höll en låg profil.

1925

avtäcktes Carl Milles monument över Sten Sture den äldre på Kronåsen söder om Uppsala efter att ha varit magasinerat i tio år. Redan 1901 hade tävlingen om monumentets utförande anordnats. Men komplicerade turer och omarbetningar gjorde att det dröjde mer än två decennier innan det kom på plats.

1965

slog Jonny Nilsson sitt eget världsrekord på 5 000 meter skridsko vid tävlingar på Bislet i Oslo. Det nya rekordet löd på 7.33.2. Det tidigare, på 7.34.3, satte Jonny Nilsson vid VM i Karuizawa 1963.

1990

visade en amerikansk undersökning att en banan om dagen är bra för hjärnan. Det visade sig att frukten minskar risken för hjärnblödning med 40 procent tack vare dess höga halt av kalium.

1990

toppades Trackslistan i Sveriges Radio av Sinéad O'Connor med låten "Nothing compares 2 U".

NAMNSDAGEN

I dag har **Agne** och **Ove** namnsdag. Agne är fornnordiskt och kan komma från ordet "agha" som betyder "spets", "egg" men även från "agi" som betyder "oro", "fruktan". Cirka 4 300 heter Agne, omkring 1 300 har det som tilltalsnamn eller första förnamn. Ove, från det forndanska Aghi, kan stamma från "geirr", som tolkats "spjut". Namnet har använts här sedan sen medeltid, men blev vanligt först under 1940-talet. Omkring 35 600 bär namnet, cirka 10 300 kallas så eller har det som första förnamn. (TT)

"VÄLKOMMEN". Björn Johanage öppnar dörren till Ångestsyndromsällskapet på Järntorget i Göteborg där han leder samtalstimmar för en ungdomsgrupp.

"Må dåligt är inte skamligt"

En kväll för åtta år sedan stod Björn Johanage högst upp på Älvsborgsbron i akt och mening att hoppa. Sedan fattade han sitt livs bästa beslut. Han spände på sig hjälmen(!), hoppade upp på cykeln igen och trampade upp till Sahlgrenska sjukhusets psykiatriska akut och bad om hjälp.

Det är februari, den månad då Björn fyller 30 år. Mycket har hänt sedan kvällen på bron. Denna onsdagskväll leder han två samtalstimmar för en ungdomsgrupp. Denna kväll har det bara kommit några få deltagare.

– Det brukar vara fler, men kanske har några skrämts bort av att jag skrev att det skulle komma en journalist, säger Björn.

Björn Johanage är en man som

har stor erfarenhet av egen ångest och att försöka hitta sätt att leva med den. Det började redan i tioårsåldern då han kände sig annorlunda, olustig och obekvämt i sällskapslivet. Han kände sig alltid fel. Känslorna förstärktes med åldern och på högstadiet och gymnasiet var det så illa att han många gånger skolkade från skolan, just för att slippa det sociala livet.

En dag när han var 16 år försökte

han för första gången att ta livet av sig. Han cyklade runt i sitt bostadsområde och klättrade upp på ett högt hus, tillräckligt högt, bedömde han. Men i stället för att hoppa från taket cyklade han hem och berättade för sina föräldrar om sina planer den kvällen. De tog med honom till vårdcentralen, där man gav honom antidepressiva läkemedel och en sjukskrivning. Sen fortsatte det så fram till att han var 22

år, med regelbundna tankar på att ta livet av sig.

NÅR BJÖRN BERÄTTAR lyssnar jag stumt. Han berättar rakt upp och ner, utan krusiduller, utan vare sig melankoli eller sorg. Jag säger att det var starkt gjort av honom när han cyklade från bron. Han tittar på mig.

– Så har jag aldrig sett det. Jag såg det som ett misslyckande att jag inte lyckades ta livet av mig. Björns föräldrar tillhörde Mormonkyrkan men Björn bröt sig tidigt loss och lämnade kyrkan i 20-årsåldern. I flera år har han känt sig misslyckad för att ha fallit offer för den ytliga världen och "världens frestelser", vilka han hade varnats för under hela sin uppväxt.

– Min mormor som är ateist säger alltid att det är precis tvärtom. "Du har varit extremt stark Björn", säger hon till mig. Men så har jag inte sett på det tidigare, säger han.

DET ÄR DAGS för gruppen inne på Ångestsyndromsällskapet att börja. Vi samlas runt ett bord, i en cirkel i sköna fåtöjer. Björn börjar med att läsa upp gruppens förhållningsregler: här sägs allt i förtroende för varandra och man får ingenting vidare utanför detta rum. Nu börjar vi.

Bild: THORD LYRSTRAND

Björn Johanage

Aktuell: Fyller 30 år i morgon, den 14 februari
Intressen: Träning, musik, fotboll (speciellt Liverpool FC), HBO-serier, dokumentärer, fotografi, meditation och personlig utveckling

Psykisk ohälsa

■ Den psykiska ohälsan i Sverige har ökat sedan 1990-talet och störst är ökningen bland ungdomar och unga vuxna.
■ 2008 antog regeringen en nollvision för självmord. Men sedan 2013 ökar antal självmord i Sverige efter att ha gått nedan sedan 1980-talet. Den största ökningen finns i åldersgruppen unga vuxna 15-24 år.

EFTER EN TIMMES samtal blir det paus och Björn dukar fram fika-bröd. Då passar vi på att få en till pratstund med honom. Han berättar att det inte hjälpte vare sig med sjukskrivningar eller med medicin. Den stora vändningen kom när han fick kontakt med Ångestsyndromsällskapet. – Då kände jag: "Wow – det finns fler människor som har de här känslorna!" Det var först när jag

gjort tidigare är att jag har samlat alla känslor inom mig.

– Men att må dåligt ska egentligen inte alls vara något tabu. Jag tror att det är jättevanligt. Folk sjukskriver sig från jobbet och anger någon anledning, men i själva verket kanske de helt enkelt mår dåligt. Jag tror att det skulle bli enklare att hantera för alla om det skapades en större acceptans och tolerans kring psykisk ohälsa.

JAG FRÅGAR BJÖRN varför han vill berätta om detta för mig och i förlängningen GP:s läsare. För trots att psykisk ohälsa är ett så vanligt problem i dag är det ändå förknippat med skam.

– Jag vill egentligen inte alls stå i centrum. Men jag har förstått att det är viktigt för många människor att höra sådana här berättelser, så att de förstär att de inte är ensamma. Precis som jag behövde förstå det, säger han.

HELLE LYRSTRAND LARSSON
031-62 40 00 namn@gp.se

■ **Fotnot:** Ångestsyndromsällskapet, vid Järntorget 7, har samtalsgrupper jämna onsdagar för personer runt 16-40 år. Varje torsdag kl 17-20 är det öppet hus för alla åldrar.

Brylcreem på alla hjärtans dag

I morgon, den 14 februari, är det alla hjärtans dag. Trots att min hustru och jag har varit gifta i 54 år vill jag alltid uppmärksamma denna dag. Inga presenter – vi har presentat färdigt för varandra för längesedan. Men väluppfostrad som jag är, frågar jag om det är något som min hustru önskar denna gång? Jag får till svar: "Det skulle vara roligt om du friserade dig. Du är alldeles för långhårig – märker du ingenting?" Det är väl inte det roligaste att höra från hustrun att man måste gå och klippa sig – lite mer romantik hade jag hoppats på. Men jag ringer omedelbart till min frisör i Göteborg.

"Är det det gamla vanliga som gäller?" frågar han när jag sitter i frisörstolen.

"Vet du inte att det är alla hjärtans dag i morgon", säger jag. "Det måste bli en förändring. Precis som vårt samhälle får det inte stoppa upp – förändring är dagens lösen. Jag vill ha en blandning av Marlon Brando och Elvis Presley. Lite rockabilly."

"Du är ingen Marlon

Brando", är hans obevekliga svar. "Du har ju inga polissonger. Och är du inte lite för gammal för sådana dumheter?" Frisören ser på mig med ett litet elakt leende i mungipan.

"När jag var ung arbetade jag i hamnen, jag hade blytbricka. Och Göteborg är ju en storstadshamn så visst anknyter det till Marlon Brando. Hans bästa film är Storstadshamn", kontrar jag.

Min frisör ler igen – jag tror att han kommer av sig lite. "Hur kommer du in på Elvis Presley då?" undrar han.

Jag svarar att det är nästan exakt 80 sedan han föddes. "Jag tyckte om hans frisyr med lite vågor i håret, mycket brylcreem och lite rockabilly. Det var ju på 50-talet. Då var du inte med. På den tiden hade många killar den frisyren."

"Ok, jag skall göra så gott jag kan. Men då måste du ha brylcreem för att få ordning på vågorna. Och du som så är emot att ha något i håret. Du påstår att du vill vara miljövänlig," säger frisören.

"Just det – ingenting i håret för min del", säger jag bestämt.

Det blir ett gott resultat. Jag betalar och går mot dörren. Men där stannar jag, vänder mig om och frågar:

"Förresten, det är ju alla hjärtans dag i morgon. Har du brylcreem?"

Bertil Lindström

MINNESORD

Bengt-Erik Andersson

Professor emeritus Bengt-Erik Andersson har avlidit under sitt åttioende levnadsår. Han sörjs närmast av hustrun Inga och barnen Monika, Helena och Martin med familjer.

Bengt-Erik Andersson var född i Göteborg, uppväxt i Kalvsund i Göteborgs norra skärgård, där fadern var tulltjänsteman. Efter psykologutbildning vid universitetet i Göteborg i mitten av 50-talet valde han att fördjupa sig inom pedagogikdisciplinen. I sin licentiatavhandling från 1961 prövades en ny metod för urval – critical incidentmetoden. Under 60-talet blev Bengt-Erik ansvarig för ett omfattande forskningsprojekt kring ungdomskulturens framväxt. Ett forskningsarbete som metodiskt och till sin inriktning var nydanande. Studien var så upplagd att den möjliggjorde jämförelser, vad gällde ungdomars sociala normer och kunskaper, mellan ett differentierat skolsystem (folkskola och realskola) och ett sammanhållet skolsystem (grundskolan). I sin avhandling från 1969 visade Bengt-Erik på att denna så omdiskuterade systemförändring av skolväsendet inte hade några större effekter på ungdomars attityder, sociala normer och prestationer. I flera följande studier visade han på att den framväxande ungdomskulturen inte var väsensskild från den som vuxna levde i.

ÅR 1975 TILLTRÄDDE Bengt-Erik en professur i pedagogik med inriktning mot utvecklingspsykologi vid Lärahögskolan i Stockholm, där han kom att bygga upp en forskargrupp kring effekter av familjestöd och barnsomsorg. Bengt-Erik vidareutvecklade – i ett samarbete med Urie Bronfenbrenner vid Cornell University – en ekologiskt inriktad barn och ungdomsforskning.

Bengt-Erik Andersson kom att verka inom flera utredningar och forskningsorganisationer. Han verkade inom regeringens barn- och ungdomsdelegation och var ledamot av utredningen om barnomsorg och skola. Under många år var han en av ledande inom Nordisk förening för pedagogisk forskning. Han var en av initiativtagarna till Barnuppropet 2009, som blev en nödvändig uppmärksam till beslutsfattare att lära mer om och ta hänsyn till barns verklighet.

Både under sin tid i Göteborg och Stockholm var han en mycket stimulerande handledare för blivande barn- och ungdomsforskare. Han har inspirerat forskare vars verk har och kommer att ha betydelse för kunskapen om barn och ungdomars värld och levnadsvillkor.

Mats Ekholm, Professor em Karlstad universitet
Ulf P. Lundgren, Professor em Uppsala universitet